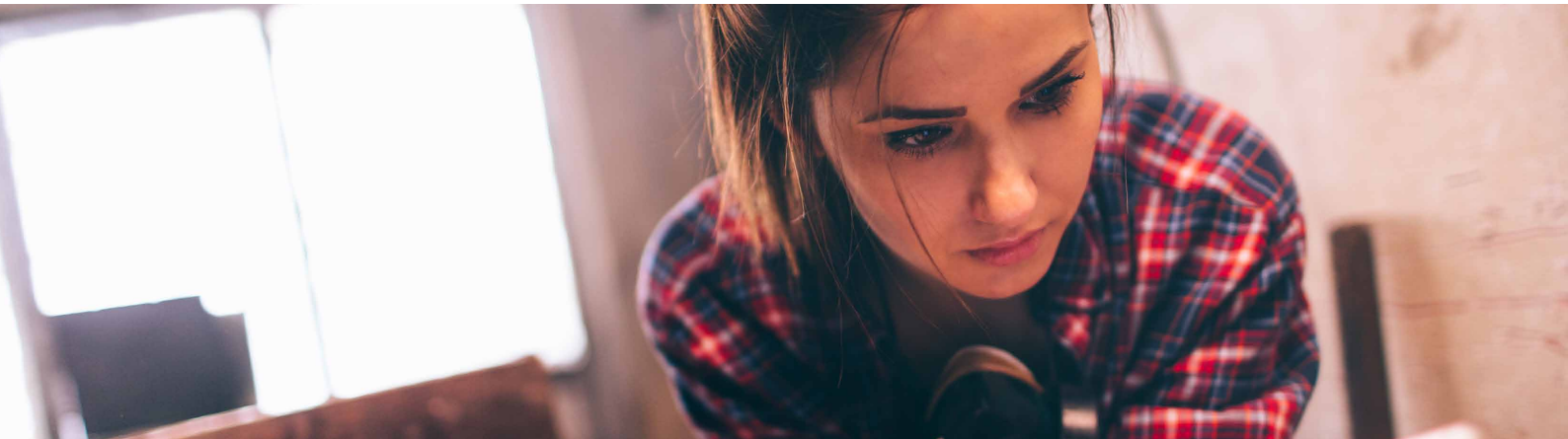


Deeleconomie zet publieke waarden onder druk



Bericht aan het Parlement

De deel- en kluseconomie genereert werkgelegenheid, stimuleert ondernemerschap en bevordert innovatie in bestaande sectoren. Tegelijkertijd zet de opkomst van online deelplatformen publieke waarden onder druk, zoals consumentenbescherming, openbare orde en privacy. In de deel- en kluseconomie dienen maatschappelijke belangen beter beschermd te worden. Dit vraagt om beleid dat de positieve effecten stimuleert en de negatieve effecten beperkt. Dat blijkt uit het rapport 'Eerlijk delen – Waarborgen van publieke belangen in de deeleconomie en de kluseconomie' over de deel- en kluseconomie van het Rathenau Instituut.

Nieuwe praktijken, nieuwe vragen

De groei van de deel- en kluseconomie roept veel nieuwe vragen op en heeft ook geleid tot maatschappelijke discussie en juridische onduidelijkheid. Wanneer mensen hun huis verhuren via Airbnb, wie is er dan verantwoordelijk voor de brandveiligheid of de openbare orde? Welke rechtspositie hebben schoonmakers die werken via het platform Helpling: zijn zij zelfstandigen of werknemers? Moeten huiskamerrestaurants van Airdnd zich houden aan de Drank- en Horecawet of mogen zij best een glaasje alcohol schenken zoals men gewend is in een privé-situatie? Naast deze vraagstukken over specifieke platformen zijn er ook vragen over de macht van platformen, bijvoorbeeld omdat deelnemers de reputatie die ze hebben opgebouwd bij een platform niet kunnen meenemen naar een ander platform. Hoe kan mogelijke monopolievorming worden tegengegaan?

Het Rathenau Instituut brengt de kansen en zorgen rondom dit actuele onderwerp in kaart door vijf platformen (Helpling, UberPop, Airdnd, Airbnb en Snapp-Car) nader te bekijken. Het rapport bespreekt zowel economische, sociale als milieuvraagstukken. Daarnaast geeft het rapport antwoord op de vraag hoe publieke belangen die geraakt worden door de deel- en kluseconomie gewaarborgd kunnen worden.

Borgen van publieke belangen

Deel- en klusplatformen kunnen positieve effecten hebben op het gebied van welvaart, werkgelegenheid, ondernemerschap, sociale cohesie en milieu. Publieke belangen die op negatieve wijze beïnvloed kunnen worden zijn: een gelijk speelveld, belastingheffing, consumentenbescherming, tegengaan van discriminatie, openbare orde, platformonafhankelijkheid, tegengaan van monopolisering en bescherming van privacy en autonomie.

Het waarborgen van deze publieke belangen vraagt om een maatschappelijk verantwoorde groei van deel- en klusplatformen. Deel- en klusplatformen spelen een rol in uiteenlopende sectoren die zowel economisch als institutioneel sterk van elkaar verschillen. Vanuit beleidsoogpunt vraagt die diversiteit aan platformen om een specifieke benadering. Toch kunnen we algemene lessen trekken hoe publieke belangen die samenhangen met de deel- en kluseconomie te waarborgen. In de studie 'Eerlijk delen' benoemt het Rathenau Instituut twintig inzichten om publieke belangen die spelen bij de deel- en kluseconomie te waarborgen. In dit Bericht aan het Parlement worden enkele inzichten kort toegelicht.

1. Gedoog platformen in hun beginfase om te leren over kansen en problemen

Met het oog op de positieve effecten moet de overheid deelplatformen in de beginfase voldoende ruimte geven om zich te ontwikkelen. Zolang deze platformen nog kleinschalig zijn kunnen er inzichten opgedaan worden over kansen en problemen met betrekking tot publieke belangen.

Tegelijkertijd zet juist de snelle ontwikkeling in schaalgrootte druk op bestaande publieke waarden. Vanwege de neiging van platformen om zich te ontwikkelen tot monopolie, moet de overheid beleid maken om te voorkomen dat publieke waarden in het geding komen.

2. Verhelder de juridische status van deel- en klusplatformen

Platformen creëren ruimte voor hun nieuwe praktijken door enerzijds aan te sluiten bij bestaande reguleringskaders en anderzijds bestaande kaders uit te dagen. Juridische onduidelijkheid leidt tot de vraag hoe en door wie diverse publieke belangen gewaarborgd moeten worden. Er ligt een

belangrijke opgave voor de overheid om de juridische status en daarmee de verantwoordelijkheden van platformen te verhelderen. Zo is het bij klusplatformen onduidelijk of zij slechts bemiddelen tussen vraag en aanbod of dat zij werkgever zijn.

3. **Vertrouwde derde partij nodig voor handhaving beleid**

Om (nieuw) beleid ten aanzien van de deel- en kluseconomie te kunnen handhaven hebben overheden data nodig. Deze gegevens over deelnemers zijn echter privacy-gevoelig. Dit maakt platformen terughoudend om deze gegevens te delen. Platformen zouden daarom zelf de uitvoering van bepaalde overheidsregels op zich kunnen nemen. In dat geval is een vertrouwde derde partij nodig die het platform controleert en die ervoor zorgt dat de privacy van deelnemers niet geschonden wordt.

4. **Stimuleer dat reputatiedata op platformen betrouwbaar en meeneembaar zijn**

Onderlinge beoordelingen van deelnemers en de reputatie die zij daarmee opbouwen zijn cruciale mechanismen voor het functioneren van platformen. De betrouwbaarheid van beoordelingen is op dit moment echter niet gegarandeerd. Om manipulatie van beoordelingen tegen te gaan zou de overheid richtlijnen kunnen ontwerpen voor de wijze waarop platformen mogen omgaan met gebruikersbeoordelingen. De overheid zou tevens beleid moeten ontwikkelen dat deelnemers in staat stelt hun reputatiedata mee te nemen naar een ander platform. Hiermee wordt voorkomen dat deelnemers ingesloten raken in een platform waar zij reeds veel (positieve) beoordelingen hebben ontvangen. Immers, wanneer zij naar een ander platform zouden gaan, moeten zij opnieuw een reputatie opbouwen. Wanneer deelnemers baas zijn over eigen reputatiedata ontstaat meer concurrentie tussen platformen.

Het **Rathenau instituut** stimuleert de publieke en politieke meningsvorming over de maatschappelijke aspecten van wetenschap en technologie. We doen onderzoek en organiseren het debat over wetenschap, innovatie en nieuwe technologieën.